

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍDA ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍN INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

«TEATR KÓRKEM – ÓNERI» TEMASÍN ÚYRENIWDE «HÁRIPLI DIKTANT» USÍLÍNAN PAYDALANÍW

Axetova Gulzar Jumaxmetovna,
stajyor oqıtıwshı,
Ajiniyaz atındaǵı Nókis MPI,
Nókis qalası
axetova88@inbox.ru

Annotatciya Háripli diktant usılınıń maqseti, sabaqtıń barlıq qatnasıwshıları ushın qolaylı sharayat hám jaqsı tásirsheń ortalıq jaratıw, óz pikirin bildiriw kónlikpelerin qalıplestiriw, oqıwǵa qızıǵıwshılıq hám ishki motivaciyanı oyatıw, dóretiwshilik múmkinshiliklerin ashıp beriw bolıp esaplanadı.

Tayanısh sózler: Muzıka, teatr, háripli diktant, opera, balet, muzıkalı drama, kompozitor.

«Diktant» latinsha «dicto» sózinen alınǵan bolıp, «aytıp turıw» degen mánisti bildiredi. «Diktant» bul til úyreniw processinde oqıwshılardıń kónlikpelerin bekkemlew hám bilim tekseriw maqsetinde tuwrı, qátesiz jazıwǵa úyretiwdiń bir túri bolıp esaplanadı [391 : 2013].

Háripli diktant usılı aralas sorawlar jıyındısınan ibarat bolǵan variant túri bolıp, bul usıldı talabardıń tema boyınsha ózlestirgen bilimlerin anıqlaw ushın belgilengen tema boyınsha tolıq maǵlıwmatqa iye bolǵannan yaki belgili bir bólimnen keyin qollanıwǵa boladı.

Usıldı qollanıw shárti tómendegilerden ibarat:

- 1) Oqıtıwshı sorawlardı oqıydı;
- 2) Oqıwshılar berilgen soraw juwabınıń tek birinshi hárbin jazadı;
- 3) Eger talabalar juwaplardı durıs tapqan bolsa, onda usı háripler izbe-izliginen jasırılǵan sóz kelip shıǵadı.

Bul teziste «Háripli diktant» usılınan paydalanıw boyınsha metodikalıq kórsetpelerdi usınamız.

Tema: Teatr kórkem-óneri

Teatr sózi grekshe (theatran) bolıp, «tamashaxana» mánisin ańlatadı. Teatr ózinde ádebiyat, muzıka, saxna háreketi, ayaq oyın, súwretlew óneri sıyaqlı kórkem óner túrlerin birlestiredi.

Búgingi kúnde Watanımızda otızdan artıq professional teatr xızmet kórsetpekte. Olardan muzıka kórkem óneri ayrıqsha áhmiyetke iye, Alisher Nawayı atındaǵı mámleketlik Akademiyalıq úlken teatrı, Muqimiy atındaǵı ózbek mámleketlik muzıka teatrın aytıwǵa boladı. Sonıń ishinde, Alisher Nawayı atındaǵı mámleketlik Akademiyalıq úlken teatrında tiykarınan opera hám balet janrlarında dóretilgen

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍDA ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍN INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

shıǵarmalar saxnada qoyılıp berildi. Házirgi kúnde usı teatr dóretiwshilik jámaáti atqarıwında italyan kompozitorı J.Verdiydiń «Aida», «Traviatta», «Rigoletto», avstriya kompozitorı V.A.Mocarttıń «Figaronıń úyleniwi», «Sıyqırlı nay», rus kompozitorı P.I.Chaykovskiydiń «Evgeniy Onegin», «Pika xanım» operaları hám «Uyqıdaǵı gózzal», «Aqquw kóli», «Shelkunchik» baletlerin, ózbek kompozitorlarınan M.Bafoevtıń «Muhabbat shoqqısı», A.Ikromovtıń «Amir Temur» operaların, A.Ergashevtiń «Qumay» baletin saxna arqalı tınlawshılardıǵa kórsetip kelmekte.

Muqimiy atındaǵı ózbek Mámleketlik muzıka teatrında M.Mahmudovtıń «Toylar múbárek», F.Alimovtıń «Nadirabegim», «Super qáyin ene», «Óldiń, áziz boldıń», B.Lutfullaevtıń «Táǵdir», «Alpamıstıń qaytıwı» sıyaqlı muzıkalı dramalıq shıǵarmaları kórsetiledi.

Sunday-aq, Tashkenttegi Muzıka teatr saxnası operetta hám muzıka janrlarındaǵı shıǵarmalardı kórsetiwge arnalǵan.

Sonıń menen birge, Watanımız Ğárezsiz bolǵan jańa dáwirde baslap teartdıń jańa kórinisleri bolǵan maydan tamashaları da júzege keldi. Bunda Ğárezsizlik, Nawrız xalıq bayramları hám qalalarımızdıń qutlı sáneleri menen baylanıslı ashıq maydanlarında ótkerilip atırǵan bayram tamashaları misal bola aladı [135 : 2017].

Háripili diktant usılı boyınsha tapsırma: Tapsırmanı orınlaw ushın oqıwshılardıǵa ótilgen tema boyınsha baslı sorawımızdı beremiz. Temada keltirilgen maǵlıwmatlardan paydalanıp qaysı operanıń atı jasırılǵanın tabıń?

Bul baslı sorawdıń juwabı tómendegi sorawlardıń durıs tabılǵan juwaplarınan kelip shıǵadı.

T – kompozitor M.Mahmudov tárepinen dóretilgen muzıkalı drama (*Toylar múbárek*);

R– ullı Italiya kompozitorı Djuzeppe Verdidiń operası (*Rigoletto*);

A – ullı Italiya kompozitorı Djuzeppe Verdidiń operası (*Aida*);

V – ullı Italiya kompozitorı (*Verdi*);

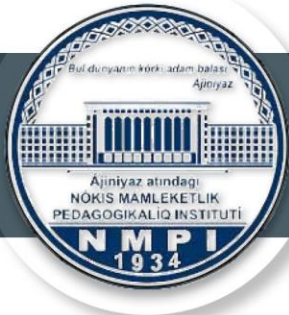
I – «Amir Temur» operasınıń dóretken ózbek kompozitorı (*Ikramov*);

A – rus kompozitorı P.I.Chaykovskiydiń dóretken baleti (*Aqquw kóli*);

T – kompozitor B.Lutfullaev tárepinen dóretilgen muzıkalı drama (*Táǵdir*);

A – «Nadirabegim», «Super qáyin ene», «Óldiń, áziz boldıń» sıyaqlı muzıkalı dramalardı dóretken ózbek kompozitorı (*Alimov*).

Demek bul qaysı opera degen baslı sorawdıń juwabı: «Toylar múbárek»; «Rigoletto»; «Aida»; Verdi; Ikramov; «Aqquw kóli»; «Táǵdir»; Alimov bolsa, onda

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASINDA ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍN INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

juwaplarınıń bas háriplerin alsaq TRAVIATA sózi kelip shıǵadı. Juwap: Bul ullı Italiya kompozitorı Djuzeppe Verdidiń «TRAVIATA» operası.

Juwmaqlap aytqanda, ulıwma bilim beriw mekteplerinde 7 – klassta muzıka sabaǵında «Teatr kórkem-óneri» temasin úyreniwde «háripli diktant» usılın qollanıw temanı ózlestiriwde óziniń sapalı nátiyjelerin beredi.

Paydalanılǵan ádebiyatlar:

1. Ibrohimov O., Sadikov J., Tajetdinova S. «Muzıka» 7-klass ushın sabaqlıq. Tashkent. Ğafur Ğulam, 2017, 135 b.
2. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. Москва А ТЕМП, 2013г. С-391.
3. www.pedsovet.su